

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสร้าง นายทหาร นายตำรวจ อันเป็นกำลังหลักที่สำคัญ ด้านความมั่นคงของชาติ เริ่มต้นในโรงเรียนเตรียมทหาร ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาแรกที่ทำให้การเปลี่ยนสภาพบุคคลพลเรือน ให้เป็นนักเรียนทหาร เพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจ ก่อนไปศึกษาต่อยัง โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ และโรงเรียนนายร้อย ตำรวจ (โรงเรียนเตรียมทหาร, 2543) กระบวนการสร้างและหล่อหลอมนักเรียนเตรียมทหาร มีทั้ง การฝึก การศึกษา ตลอดจนมีระบบปรับปรุงลักษณะทหาร อันเป็นกระบวนการที่มุ่งวางพื้นฐาน อุปนิสัยจิตใจ ตั้งแต่เริ่มต้นชีวิตนักเรียนเตรียมทหาร ความมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การ เสริมสร้างอุปนิสัยยอดคนอดกลั้นต่อความกดดันและต่อความยากลำบากที่ต้องประสบทั้งทาง ร่างกายและจิตใจ (โรงเรียนเตรียมทหาร, 2552)

“อดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก” คือ ปณิธานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่นักเรียนเตรียมทหาร เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2503 (โรงเรียนเตรียมทหาร, 2543) นักเรียนเตรียมทหารเป็นผู้ที่ต้องไปทำหน้าที่นายทหาร นายตำรวจต่อไปในภายภาคหน้า ทหารอยู่ คู่กับการเป็นชาติและการก่อตั้งประเทศมาแต่เมื่อครั้งอดีตอันยาวนาน พลังอำนาจทางทหารเป็น พลังอำนาจของชาติที่สำคัญ จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ทหารได้แก้ไขข้อบกพร่องสถานการณ์ที่ เลวร้ายในชาติบ้านเมืองมาหลายครั้งหลายครา ด้วยเหตุนี้ ทหารจึงเป็นหลักของชาติบ้านเมือง (เปรม ติณสูลานนท์, 2548) รวมถึงตำรวจที่ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ด้วย การทำหน้าที่ของทหารตำรวจจึงต้องเกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์โดยตรง เพื่อการรักษาความ สงบสุข และปกป้องอธิปไตย ความเป็นเอกราชของชาติ อันเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนใน ชาติบ้านเมือง เห็นได้ว่า การทำหน้าที่ของทหารตำรวจย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงการพบกับความ ยากลำบากทั้งทางกายและจิตใจได้ ในบางครั้งอาจถึงขั้นต้องแลกกับการสูญเสียเลือดเนื้อหรือ แม้แต่ชีวิต การทำหน้าที่ในสภาวะการณ์ที่วิกฤตกดดันเช่นนี้ อาจส่งผลต่อการเกิดความเครียดแก่ ทหารตำรวจในระดับต่างๆ ดังนั้น ทหารตำรวจจึงจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญหลัก คุณลักษณะหนึ่ง ดังคำกล่าวถึงทหารที่เรามักจะได้ยินเสมอว่า “ท.ทหาร อดทน”

พลเอกปิยะ สุวรรณพิมพ์ ผู้เป็นบุพการีและผู้บัญชาการท่านแรกของโรงเรียนเตรียมทหาร ได้มอบโอวาทแก่นักเรียนเตรียมทหาร เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2508 ซึ่งในตอนหนึ่งมีความว่า “จงระลึกอยู่เสมอว่า ยิ่งยากยิ่งดี ทำสิ่งซึ่งบุคคลอื่นทำได้โดยยาก อดทนต่อสิ่งซึ่งบุคคลอื่นอดทนได้โดยยาก เสียสละสิ่งซึ่งบุคคลอื่นเสียสละได้โดยยาก ชนะสิ่งซึ่งบุคคลอื่นชนะได้โดยยาก” (โรงเรียนเตรียมทหาร, 2543) นับได้ว่าคำกล่าวนี้นี้เป็นปรัชญาพื้นฐานของกระบวนการสร้างและหล่อหลอมนักเรียนเตรียมทหาร เพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจให้กับนักเรียนเตรียมทหาร

ระบบนักเรียนเตรียมทหารใหม่ เป็นหนึ่งในกระบวนการสร้างและหล่อหลอมนักเรียนเตรียมทหาร โดยตลอดระยะเวลาในภาคเรียนแรกของชั้นปี 1 หรือเวลาประมาณ 6 เดือน จะมีการปรับเปลี่ยนชีวิตและวิถีคิดของนักเรียนจากแบบพลเรือนมาสู่ระบบทหาร นักเรียนใหม่ต้องเข้าสู่กระบวนการดังกล่าวอย่างเข้มงวดอยู่ตลอดเวลา เมื่อเป็นนักเรียนใหม่ นักเรียนต้องทำตามคำสั่งทั้งหมด ให้เสร็จ ทำให้ดี ด้วยเวลาอันจำกัด และจะต้องหาทางออกกับปัญหาและการปฏิบัติตามคำสั่ง ที่ดูเหมือนจะเกินขีดความอดทนทั้งทางร่างกายและจิตใจ ระหว่างช่วงนักเรียนใหม่ มีนักเรียนลาออกไปมากบ้างน้อยบ้างทุกปี ระบบนักเรียนใหม่นี้ จะคัดกรองให้เหลือเฉพาะนักเรียนเตรียมทหารที่แข็งแกร่งและมีจิตใจที่เข้มแข็งเท่านั้น (พรพิพัฒน์ เบญญศรี, 2551)

ระบบการเรียนการฝึกของโรงเรียนเตรียมทหาร นอกจากเป็นการสร้างและหล่อหลอมนักเรียนเตรียมทหารแล้ว จากการศึกษาของ อรุณศิริ เกียรติศิริ (2547) ที่ทำการสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับนักเรียนเตรียมทหาร ชั้นปี 1 พบว่า ระบบการเรียนการฝึกของโรงเรียนเตรียมทหารส่งผลต่อนักเรียนเตรียมทหารในการปรับตัวเข้ากับระบบทหาร การปรับตัวต่อกิจวัตรประจำวัน ส่งผลต่อสภาวะอารมณ์ และสัมพันธภาพ ก่อให้เกิดความวิตกกังวล ตลอดจนความเครียดในระดับต่างๆ จากการศึกษาปัจจัยที่เป็นมูลเหตุให้นักเรียนเตรียมทหารใหม่ลาออก ของ อรุณ ศาสตราสิทธิกร และ นรชัย วงษ์ดนตรี (2541) พบว่า สาเหตุสำคัญที่เป็นมูลเหตุให้นักเรียนเตรียมทหารใหม่ลาออกคือ ความวิตกกังวลและความไม่พร้อมของร่างกายและจิตใจ ดังนั้น ในการใช้ชีวิตในฐานะนักเรียนเตรียมทหารจำเป็นต้องมีความอดทน ดังคำกล่าวของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (2548) ที่กล่าวว่า การที่นักเรียนเตรียมทหารจะก้าวผ่านจากโรงเรียนเตรียมทหาร เพื่อไปศึกษาต่อยังโรงเรียนเหล่าทัพทั้งสิ้น ด้วยความภาคภูมิใจ สง่าผ่าเผยและภูมิใจ นักเรียนเตรียมทหารต้องอดทน อดทนต่อความยากลำบากที่จะได้รับในขณะที่เป็นนักเรียนเตรียมทหาร ต้องทนได้ ต้องสู้ได้ ต้องไม่ทอดถอย ต้องไม่ยอมแพ้

จากการให้คุณค่าในความอดทนของนักเรียนเตรียมทหาร ซึ่งความอดทนนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ามี ความใกล้เคียงกับความเข้มแข็งอดทน (Hardiness) อันเป็นลักษณะบุคลิกภาพที่ทำหน้าที่เสมือนตัวต้านทานความเครียด และสนับสนุนให้บุคคลคงสภาวะสุขภาพที่ดีไว้ได้ เมื่อบุคคลประสบกับ

สภาวะเครียดจากเหตุการณ์ในชีวิต (Kobasa, 1982) โดยความเข้มแข็งอดทน มีลักษณะร่วมสำคัญ 3 ลักษณะ ประกอบด้วย การผูกมัดตนเอง (Commitment) ซึ่งเป็นลักษณะของผู้มีความเข้มแข็งอดทนที่เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นต่อชีวิต ว่ามีความหมายและน่าสนใจ รู้สึกว่าตนมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงตัดสินใจลงมือทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มเท อย่างมีเป้าหมาย และ ผู้มีความเข้มแข็งอดทน ก็เชื่อมั่นว่าตนสามารถควบคุมสถานการณ์ (Control) ตลอดจน จัดการ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในชีวิตได้ นอกจากนี้ ผู้มีความเข้มแข็งอดทน ยังเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงในชีวิตและความยากลำบากที่เกิดขึ้น เป็นเรื่องปกติธรรมดาของชีวิต จึงมองว่าเป็นความท้าทาย (Challenge) ที่จะได้มีโอกาสเรียนรู้และเติบโตจากประสบการณ์นั้น (Kobasa, 1979)

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปได้ว่า ความเข้มแข็งอดทนเป็นตัวต้านทานความเครียดที่จะช่วยให้บุคคลคงสุขภาวะที่ดีไว้ได้ เมื่อต้องเผชิญกับความยากลำบากในชีวิต ความเข้มแข็งอดทนนี้สอดคล้องกับสิ่งที่สังคมทราบดีว่าคุณค่าคือความอดทน (เปรม ตินสุลานนท์, 2548) นอกจากความเข้มแข็งอดทนจะเป็นคุณลักษณะหลักของทหารแล้ว ความเข้มแข็งอดทนยังเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนเตรียมทหารสามารถก้าวผ่านความลำบากที่ต้องเผชิญระหว่างการเรียนและการฝึกด้วย จากการศึกษาของ Eid และ Morgan III (2006) ที่ศึกษาในนักเรียนทหาร ชั้นปี 1 โรงเรียนนายเรือแห่งราชนาวิกโยธิน พบว่า บุคลิกภาพเข้มแข็งอดทนมีความสัมพันธ์ทางลบกับอาการเครียดอย่างรุนแรงในสถานการณ์ความเครียดจากการฝึกหลักสูตรเชลยศึก และจากการศึกษาในทหารใหม่แห่งกองทัพอิสราเอลของ Florian, Mikulincer และ Taubman (1995) พบว่า ความเข้มแข็งอดทนมีความสัมพันธ์ทางลบกับการประเมินสถานการณ์ที่เผชิญในลักษณะคุกคาม เห็นได้ว่า ความเข้มแข็งอดทนมีผลต่อการสนับสนุนให้ทหารคงสุขภาวะที่ดีได้ แต่จากการทบทวนวรรณกรรม ไม่พบการศึกษาความเข้มแข็งอดทนในนักเรียนเตรียมทหารแห่งกองทัพไทย ซึ่งเป็นช่องว่างในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเข้มแข็งอดทนในนักเรียนเตรียมทหารแห่งกองทัพไทย

การศึกษาความเข้มแข็งอดทนในนักเรียนเตรียมทหาร ซึ่งเป็นตัวต้านทานความเครียดที่ช่วยให้นักเรียนเตรียมทหารคงสุขภาวะที่ดีไว้ได้ เมื่อต้องผ่านกระบวนการหล่อหลอมนักเรียนเตรียมทหาร ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา จะทำให้เข้าใจความจริงที่ศึกษาได้จากประสบการณ์ของชีวิต (Omery & Mack, 1995) ความเข้าใจในประสบการณ์ความเข้มแข็งอดทนของนักเรียนเตรียมทหารนี้ จะช่วยสนับสนุนการทำงานของนักจิตวิทยาการปรึกษา ในการให้ความช่วยเหลือทางจิตใจแก่นักเรียนเตรียมทหาร รวมถึงเป็นการเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ได้ เข้ากับกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการปรึกษาเชิงจิตวิทยาสำหรับนักเรียนเตรียมทหารโดยเฉพาะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์ความเข้มแข็งอดทนที่ผ่านการบ่มเพาะของนักเรียนเตรียมทหาร ตำแหน่งนักเรียนบังคับบัญชา

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา เพื่อศึกษาประสบการณ์ความเข้มแข็งอดทนที่ผ่านการบ่มเพาะของนักเรียนเตรียมทหารตำแหน่งนักเรียนบังคับบัญชา ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ชั้นปี 3 ที่ดำรงตำแหน่งนักเรียนบังคับบัญชา ระดับหัวหน้าหมวด ขึ้นไป จำนวน 17 คน ใช้วิธีเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2553 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2554

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความเข้มแข็งอดทน หมายถึง ประสบการณ์ทางจิตใจส่วนบุคคล ที่สนับสนุนให้บุคคลคงสภาวะสุขภาพที่ดีไว้ได้ ทำหน้าที่เป็นตัวต้านทาน เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับสถานการณ์ความเครียดรุนแรงหรือภาวะทุกข์ในชีวิต

นักเรียนเตรียมทหารตำแหน่งนักเรียนบังคับบัญชา (Commander) หมายถึง นักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ชั้นปี 3 ที่ได้รับการคัดเลือกและมีคำสั่งแต่งตั้งในปีการศึกษา 2552 ให้ดำรงตำแหน่งนักเรียนบังคับบัญชา ระดับหัวหน้านักเรียน หัวหน้ากองพัน หัวหน้ากองร้อย หรือหัวหน้าหมวด มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยนายทหาร นายตำรวจที่ทำหน้าที่ฝ่ายปกครองบังคับบัญชาของกรมนักเรียน โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้เข้าใจเกี่ยวกับความเข้มแข็งอดทนที่ผ่านการบ่มเพาะของนักเรียนเตรียมทหารตำแหน่งนักเรียนบังคับบัญชา ความเข้าใจนี้จะช่วยสนับสนุนการทำงานของนักจิตวิทยาการปรึกษา ในการให้ความช่วยเหลือทางจิตใจแก่นักเรียนเตรียมทหาร รวมถึงเชื่อมโยงความเข้าใจองค์ความรู้ที่ได้เข้ากับกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการปรึกษาเชิงจิตวิทยาสำหรับนักเรียนเตรียมทหารโดยเฉพาะ